

Izbrani odlomki iz palijskih besedil

Besede modrosti (Dhammapada)

»Nasprotja«¹⁶

1. Misel vodi vse stvari,
misel jih rodi in oblikuje.
Če človek poln zlih misli
govori ali deluje,
trpljenje mu zato sledi
kot voz kopitom vpreženega vola.
2. Misel vodi vse stvari,
misel jih rodi in oblikuje.
Če človek dobrih misli
govori ali deluje,
sreča vedno mu sledi,
kot senca ga nikoli ne pusti.
3. Zmerjal me je, udaril me je,
premagal me je, okradel me je –
kdor se predaja takim mislim,
bo vedno poln sovraštva.
4. Zmerjal me je, udaril me je,
premagal me je, okradel me je –
kdor take misli opusti,
bo pomiril vse sovraštvo.
5. Kajti na tem svetu se sovraštvo
s sovraštvom nikoli ne umiri,
ampak le z ljubeznijo –
to stara je resnica.
6. Ljudje namreč ne vedo,
da prav vse nas čaka smrt –
kdor dobro to razume,
tako prepričaj se pomiri.

16 Prevod Primož Pečenko. Prevod je objavljen v: *Dhammapada: besede modrosti*, 5–8. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 1987.

7. Kdor išče le prijetnosti
in ne obvlada svojih čutov,
kdor mere v hrani ne pozna
in je brezmočen, len,
hitro ga premaga Māra,
upogne se kot bilka v vetru.
8. Kdor pa pozna tudi nevšečnosti
in dobro obvlada svoje čute,
kdor je zmeren v hrani,
vedno vztrajen in goreč,
ga Māra nikdar ne premaga,
trden je kot skala v vetru.
9. Kdor si želi oranžno oblačilo,
a pri tem je daleč od resnice,
poln napak in brez obvladovanja,
res ni vreden oranžnega blaga.
10. Kdor pa je brez vseh napak,
poln vrlin in zbranosti,
kdor se obvlada in pozna resnico,
zares zasluži oranžno oblačilo.
11. Kdor ima nebistveno za bistveno,
v bistvu pa vidi nebistveno,
tak človek napačno razmišlja,
nikoli ne bo prišel do bistva.
12. Kdor pa v bistvu vidi bistveno,
v nebistvu pa nebistveno,
tak človek prav razmišlja,
kmalu bo prišel do bistva.
13. Kot slabo krito hišo
tako j premoči dež –
takó slabo razvite misli
tako j premagajo strasti.
14. Kot dobro krite hiše
nikoli ne premoči dež –
takó razvitih misli
ne premagajo strasti.

15. Kdor dela zlo, povsod trpi,
na tem svetu in na onem –
ko spozna sadove svojih zlih dejanj,
je žalosten in zaskrbljen.
16. Dober človek pa je povsod srečen,
na tem svetu in na onem –
ko spozna sadove svojih dobrih del,
je vesel in radosten.
17. Kdor dela zlo, povsod trpi,
na tem svetu in na onem –
trpi ob misli na zla dela,
še bolj pa, ko spozna njih sad.
18. Dober človek je povsod vesel,
na tem svetu in na onem –
veseli se svojih dobrih del,
še bolj pa njihovih sadov.
19. Nevednež, ki o modrosti veliko govori,
v skladu z njo pa ne deluje,
je kot pastir, ki šteje tujo čredo –
sadv modrosti nikoli ne spozna.
20. Kdor pa o modrosti malo govori,
a v skladu z njo deluje,
je res svoboden, modrec brez želja,
ki zapustil je sovraštvo in nevednost –
nič ga ne veže na ta ali oni svet,
saj je izkusil sad modrosti.

»Cvetovi«¹⁷

1. Kdo bo razumel ta svet,
svet mrtvih in še svet bogov?
Kdo bo našel pot modrosti
kot vrtnar najlepši cvet?
2. Učenec bo razumel ta svet,
svet mrtvih in še svet bogov,

17 Prav tam, 14–16.

učenec bo našel pot modrosti
kot vrtnar najlepši cvet.

3. Ko spoznaš, da je telo minljivo,
ko dojameš, da je kot privid,
posekaj Mārove cvetove
in pojdi tja, kjer smrti ni.

4. Človeka, ki je poln želja
in išče le cvetove,
odnese smrt kot hudournik,
ki odplavi spečo vas.

5. Človeka, ki je poln želja
in išče le cvetove,
užitki ne zadovoljijo –
smrt ga premaga, pokonča.

6. Kot čebela, ki nabere med in odleti,
a pri tem cvetov ne poškoduje,
njih barve, vonja nič ne spremeni –
takšen naj bo modrec med ljudmi.

7. Ne razmišljaj o napakah drugih,
kaj so storili in česa ne,
ampak sodi le lastne napake,
kaj si storil in česa ne.

8. Lepe besede, ki jim dejanja ne sledijo,
so kot čudovite rože,
lepih barv, a brez vsakršnih vonjav –
brezplodne ostanejo in prazne.

9. Lepe besede, ki dejanja jim sledijo,
pa so kot čudovite rože,
lepih barv in najprijetnejših vonjav –
saj so smiselne in plodovite.

10. Kot se iz mnogo pisanih cvetov
spletajo okrasni venci –
naj tudi človek v življenju
stori veliko dobrih del.

11. Vonj cvetov odnese veter,
vonj sandalovine in jasmína –

le vonj vrlin se širi proti vetru,
saj gre povsod, doseže vse strani.

12. Sandalovina, lotos

lilija, jasmin –

med vsemi temi vonji

je najboljši vonj vrlin.

13. Šibek je ta vonj cvetov,

vonj sandalovine ali lilij,

izvrsten pa je vonj vrlin,

saj se širi tudi med bogovi.

14. Kdor je poln vrlin,

vedno buden in pazljiv,

je res moder in svoboden –

po poti gre, kjer ni več zla.

15. Kot lahko sredi smeti,

ki so odvržene ob poti,

zacveti prekrasen lotos

lepih barv in vonjav –

16. tako tudi učenec *buddhe*,

ki je med ničvredneži,

s svojo modrostjo zasenči

njih neumnost in slepoto.

»Popolni«¹⁸

1. Kdor je prehodil svojo pot,

zapustil žalost in se osvobodil,

kdor je presekal vse vozle,

ne pozna več ognja želja.

2. Pazljivi prav vse zapustijo

in niso več navezani na dom –

kot labodi so, ki odletijo z jezera brez želje

in gredo svobodni iz kraja v kraj.

3. Kdor ničesar ne kopiči

in namen hrane res pozna,

18 Prav tam, 23–24.

kdor že dosegel je *nibbāno*,
ki je prazna, onkraj vseh stvari,
njegova pot je brez sledov,
kot je pot ptic sredi neba.

4. Kdor je umiril vse strasti
in nima več želja po hrani,
kdor že dosegel je svobodo,
ki je prazna, onkraj vseh stvari,
njegovo pot težko je najti,
kot je pot ptic sredi neba.

5. Kdor ima svoje čute umirjene
kot konje, ki jih brzda kočijaž,
mu zavidajo celo bogovi,
saj je brez ponosa in onkraj vseh želja.

6. Kdor sprejme vse enako kakor zemlja,
kdor vztrajen je in trden kot steber,
kdor je čist kot gorsko jezero –
na svetu se več ne rodi.

7. Mirne so njegove misli,
vse besede in dejanja –
kdor je vse zares spoznal,
svoboden je in poln miru.

8. Človek, ki je posekal vse vezi,
pozna *nibbāno* in ni lahkoveren –
ne bo se več rodil,
postal je največji med ljudmi.

9. V gozdu ali na vasi,
v gorah ali v dolini –
kjer živijo popolni,
je zares čudovito.

10. Čudoviti so samotni gozdovi,
ki jih ljudje ne obiskujejo –
tam uživajo popolni,
saj so onkraj vseh želja.

»Buddha«¹⁹

1. Zmage mu nihče ne odvzame,
strasti mu ne sledijo več –
to je vsevedni *buddha*, brez sledov –
kako ga boste zapeljali?
2. Navezanost ga več ne omreži,
in želje ga ne vodijo –
to je *buddha*, ki je onkraj vseh poti,
kako ga boste zapeljali?
3. *Buddhe*, ki vztrajno meditirajo
in so modri in pazljivi,
poznajo mir *nibbāne* –
celo bogovi jim zavidajo.
4. Redko je človeško rojstvo,
težko je življenje smrtnikov,
redko se resnica sliši,
še redkeje pa se rodi *buddha*!
5. Ne počenjaj zla,
delaj samo dobro,
očisti svoje misli –
tako učijo *buddhe*.
6. Potrpežljivost je vrlina,
največ pa je *nibbāna* – tako učijo *buddhe*.
Kdor muči druge, se ni odrekel svetu,
kdor žali druge, še ni asket.
7. Prijaznost, nenasilje
in obvladovanje,
zmernost v hrani,
samotno bivališče
in visoka zbranost –
tako učijo *buddhe*.
8. Modrec ve, da niti dež zlatnikov
ne zadovolji vseh želja,
saj taki užitki so minljivi
in se končajo z *dukkho*.

19 Prav tam, 40–42.

9. Modreca ne veselijo
niti nebeški užitki –
buddhov učenec najde srečo
le v svobodi, brez želja.
10. Prestrašeni ljudje
iščejo mnoga zatočišča –
gore, gozdove, parke,
drevesa in svetišča.
11. Vendar to niso varna zatočišča,
to niso najboljša zatočišča,
kdor se k njim zateče,
se ne osvobodi trpljenja.
12. Kdor pa se zateče k *buddhi*,
kdor ima v *dhammi* in *saṅghi* zatočišče,
bo pravilno razumel
štiri plemenite resnice:
13. trpljenje, izvor trpljenja
in prenehanje trpljenja
in plemenito osemčleno pot,
ki vodi onkraj trpljenja.
14. To je varno zatočišče,
to je najboljše zatočišče,
kdor pride v tako zatočišče,
se osvobodi trpljenja.
15. Redek je res moder človek,
buddha se ne rodi povsod –
kjer pa se rodi tak modrec,
tam ljudje srečno živijo.
16. *Buddhovo* rojstvo prinese srečo,
srečen je, kdor sliši njegov nauk,
srečni so učenci *buddhe*,
ki se zbrani podajajo na pot.
17. Kdor vse *ariye* spoštuje,
buddhe in njihove učence,
ki so *samsāro* zapustili
in so onkraj žalosti in solz,

18. kdor spoštuje vse popolne,
ki povsod so brez strahu,
je zares odličen človek,
nihče mu ne more izmeriti vrlin.

»Želje«²⁰

1. Želje lahkomiselnega človeka
rastejo kot ovijalke –
kot opica, ki v gozdu išče sadeže,
skače tak človek iz življenja v življenje.
2. Ko premagajo človeka želje
in navezanost na svet,
se razbohota njegova žalost
kot plevel po obilnem dežju.
3. Če pa premaga nizkotne želje
in obvlada navezanost na svet,
zdrsi z njega vse trpljenje
kot kaplja vode z lotosa.
4. Zato vam pravim – bodite srečni,
vsi, ki ste zdaj sem prišli!
Uničite vse želje,
kot izruva zeliščar korenine!
Naj vas Māra več ne zlomi
kot povodenj šibek trs!
5. Če so korenine močne in zdrave,
bo posekano drevo ponovno zraslo –
dokler ne uničiš vseh želja,
se bo stalno vračalo trpljenje.
6. Šestintrideset močnih tokov,
ki so polni prijetnih užitkov,
odnaša zaslepljenega človeka
na valovih želja in strasti.
7. Povsod tečejo tokovi,
povsod brstijo ovijalke –

20 Prav tam, 70–74.

- ko vidiš nove popke in poganjke,
z modrostjo jim posekaj korenine.
8. Tokovi želja gredo povsod,
povsod jih spremljajo užitki –
kdor grabi užitke in išče srečo,
se bo ponovno rodil in bo ponovno star.
9. Ljudje, ki so polni želja,
tekajo kot preplašeni zajci –
zvezani so z vezmi in okovi,
dolgo bodo še trpeli.
10. Ljudje, ki so polni želja,
tekajo kot preplašeni zajci –
kdor pa želi doseči brezželjnost,
naj opusti vse želje in strah.
11. Poglejte tega neumnega človeka –
bil je svoboden, užival je v samoti,
potem pa se je vrnil v gozd želja –
resnično, sam si je nadel okove!
12. Vezi iz železa, lesa ali konoplje
niso močne – pravijo modri –
dosti močnejša je navezanost
na zlato, dragulje, žene in sinove.
13. Ta vez je močna – pravijo –
voljna je, a trdna in nezlomljiva.
Modri jo posekajo in so brez želja,
nenavezani na svet, vse užitke zapustijo.
14. Kdor je poln strasti, bo padel v tok želja
kot pajek, ki se ujame v lastno mrežo –
modri vse posekajo in so brez želja,
nenavezani na svet, vso *dukkho* zapustijo.
15. Pusti preteklost, pusti prihodnost,
pusti sedanost – pojdi na oni breg!
Ko bodo tvoje misli res svobodne,
ne boš več star, ne boš se več rodil.
16. Zmeden človek, ki je poln strasti
in išče le prijetnosti,

si neprestano množi želje
in z njimi več si vezi.

17. Kdor pa umiri svoje misli
in tudi nevšečnosti spozna,
se bo osvobodil želja
posekal bo Mārove vezi.

18. Kdor je popoln in neustrašen,
onkraj želja in strasti,
kdor je posekal vse trne,
se ne bo več na svetu rodil.

19. Brez vezi in brez želja živi,
pozna pomen besed in stavkov,
razume sporočilo spisov –
to je človek, ki je zadnjič na tem svetu
in ne bo se več rodil,
to je resnično velik modrec.

20. Vse sem premagal, vse sem spoznal,
osvobodil sem se vseh stvari,
vse sem zapustil, svoboden sem, brez želja –
sam sem našel pot, kdo naj bi bil moj učitelj?

21. Najboljši dar je dar resnice,
najboljši okus je okus resnice,
največji užitek je resnica,
brezželjnost pa je največja sreča!

22. Nevedneže bogastvo uničuje,
ne pa tiste, ki gredo na oni breg,
saj bedaki v želji za bogastvom
pogubijo sebe in še druge.

23. Plevel uničuje polja,
strasti uničujejo ljudi,
zato daruj brezstrastnim –
tak dar obilno obrodi.

24. Plevel uničuje polja,
sovraštvo pa ljudi,
zato daruj le srečnim –
tak dar obilno obrodi.

25. Plevel uničuje polja,
nevednost pa ljudi,
zato daruj le modrim –
tak dar obilno obrodi.

26. Plevel uničuje polja,
želje pa ljudi,
zato daruj brezželjnim –
tak dar obilno obrodi.

Vprašanja kralja Milinde (Milindapañha)

»Vprašanje o smislu meniškega življenja« (2.5)²¹

In potem je prečastiti Nāgasena odšel v palačo kralja Milinde in se usedel na sedež, ki je bil pripravljen zanj. In kralj Milinda je prečastitega Nāgaseno in njegove spremljevalce osebno postregel z izvrstno kuhano in surovo hrano; poleg tega je vsakemu od menihov podaril še par oblačil, prečastitemu Nāgaseni pa je poklonil tri gornja oblačila. Potem je kralj rekel prečastitemu Nāgaseni takole:

»Usedite se tukaj z desetimi menihi, prečastiti Nāgasena, drugi pa naj odidejo.«

In ko je kralj Milinda videl, da se je prečastiti Nāgasena do sitega najedel in je odmaknil roko od skled s hrano, je vzel nizek sedež, se usedel ob strani v primerni razdalji in rekel:

»O čem se bomo pogovarjali, prečastiti Nāgasena?«

»Veličanstvo, mi (menihi) iščemo resnico, pogovarjajmo se o resnici.«

In kralj je rekel:

»Prečastiti Nāgasena, zakaj ste se vi menihi odrekli posvetnemu življenju in kaj je za vas najvišja resnica?«

»Posvetno življenje smo zapustili zato, veličanstvo, da bi ta neprijetnost bivanja (*dukkha*) izginila in da se nobena druga neprijetnost ne bi več pojavila. Popolna ugasnitev (*parinibbāna*), kjer ni več nobene navezanosti, je namreč za nas najvišja resnica, najvišji cilj.«

»Toda, prečastiti Nāgasena, ali vsi zapustijo posvetno življenje s tem namenom?«

»To pa ne, veličanstvo; nekateri se odrečejo posvetnemu življenju zato, da bi dosegli najvišjo resnico, nekateri postanejo menihi zato, ker se bojijo kraljev ali tatov, nekateri zato, ker so zadolženi, in nekateri tudi zato, da bi laže živeli. Toda tisti, ki v resnici zapustijo svet, postanejo menihi zato, da bi spoznali najvišjo resnico.«

»Ali ste tudi vi, prečastiti Nāgasena, zapustili posvetno življenje s tem namenom?«

»Jaz sem postal menih, ko sem bil še deček, veličanstvo, in zato ne vem, s kakšnim namenom sem to storil. Vendar že takrat se mi je zdelo, da so Buddhovi učenci, ki živijo samotarsko življenje, zelo učeni in da bi me lahko veliko naučili. Zdaj, ko sem se od njih veliko naučil, pa dobro vem in razumem, kakšen je cilj meniškega življenja.«

»Pametni ste, prečastiti Nāgasena.«

21 Prevod Primož Pečenko. Prevod je objavljen v: *Vprašanja kralja Milinde: o Buddhovem nauku*, 39–40. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 1990.

»Modrost razsvetljuje« (2.15)²²

Kralj je rekel:

»Kaj pa je značilno za modrost (*pañña*), prečastiti Nāgasena?«

»Že prej sem vam rekel, veličanstvo, da je za modrost značilno, da odpravi napake, poleg tega pa je za modrost tudi značilno, da razsvetljuje.«

»Kakšna pa je ta značilnost modrosti, ki razsvetljuje, prečastiti?«

»Ko se pojavi modrost, veličanstvo, izgine vsa tema nevednosti – prikaže se luč jasnega razumevanja in svetloba modrosti razsvetli plemenite resnice (*ariyasaccāni*), ki jih lahko meditator jasno zazna. Takrat vnet meditator pravilno razume minljivost (*anicca*), neprijetnost (*dukkha*) in brezosebnost (*anattā*) pojavnega sveta.«

»Razložite mi na primeru.«

»Predstavljajte si človeka, ki s svetilko v roki vstopi v temno hišo. Ko postavi svetilko sredi hiše, izgine vsa tema – pojavi se svetloba, ki razsvetli vse predmete v hiši, in človek jih lahko jasno zazna. Natanko tako, veličanstvo, se dogaja tudi takrat, ko se pojavi modrost, ki prežene vso temo nevednosti – prikaže se luč jasnega razumevanja in svetloba modrosti razsvetli plemenite resnice, ki jih meditator lahko jasno zazna. In takrat vnet meditator tudi pravilno razume minljivost, neprijetnost in brezosebnost pojavnega sveta. Zato je, veličanstvo, za modrost tudi značilno, da razsvetljuje.«

»Pametni ste, prečastiti Nāgasena.«

»Vprašanje o neprijetnih občutkih« (2.20)²³

Kralj je rekel:

»Prečastiti Nāgasena, ali tisti, ki se ne bo več povezal (z naslednjim življenjem), občuti kakšen neprijeten občutek (*dukkha vedanā*)?«

Stari menih je odgovoril:

»Nekatere neprijetne občutke še vedno občuti, nekaterih pa ne občuti več.«

»Katere pa občuti in katerih ne občuti?«

»Telesne občutke (*kāyikā vedanā*) še vedno občuti, veličanstvo, mentalnih občutkov (*cetasikā vedanā*) pa ne občuti več.«

»Kako pa to, prečastiti, da telesne občutke še vedno občuti, mentalnih pa ne občuti več?«

22 Prav tam, 48–49.

23 Prav tam, 54–55.

»Ker vzroki in pogoji za nastanek neprijetnih telesnih občutkov še niso prenehali, takšne občutke še vedno občuti, in ker so vzroki in pogoji za nastanek neprijetnih mentalnih občutkov v celoti prenehali, neprijetnih mentalnih občutkov ne občuti več. In tudi Gospod je rekel takole: Občuti samo eno vrsto občutkov, telesne občutke, mentalnih pa ne občuti več.«

»In če občuti neprijetne (telesne) občutke, zakaj potem v celoti ne ugasne (*parinibbāna*)?«

»Popolni (*arahanta*), ki so brez navezanosti ali averzije, ne uničujejo stvari, ki še niso dozorele. Modri počakajo, da stvari dozori. In tudi stari menih Sariputta, ki je poveljeval vojski resnice (*dhammasenāpati*), je rekel takole:

Ne veselim se smrti,
ne veselim se življenja,
ampak samo čakam na svoj čas –
kot služabnik na svoje plačilo.

Ne veselim se smrti,
ne veselim se življenja,
ampak samo čakam na svoj čas –
ves pozoren in poln jasnih misli.«

»Pametni ste, prečastiti Nāgasena.«

»Mentalni in fizični procesi« (2.24)²⁴

Kralj je rekel:

»Prečastiti Nāgasena, kaj so mentalni in fizični procesi (*nāma-rūpa*), o katerih ste govorili?«

»Vse tisto, kar je grobo in neobčutljivo, veličanstvo, so fizični procesi (*rūpa*), vsa tenkočutna stanja zavesti (*citta*), ki jih spremljajo različni elementi zavedanja (*cetasika*), pa so mentalni procesi (*nāma*).«

»Prečastiti, zakaj pa se (z naslednjim življenjem) ne povežejo samo mentalni procesi (*nāma*) ali pa samo fizični procesi (*rūpa*)?«

»Ti procesi so medsebojno odvisni, veličanstvo, in se lahko pojavijo samo skupaj.«

»Razložite mi na primeru.«

24 Prav tam, 60–61.

»Tako kot kokoš, veličanstvo, ne more znesti samo rumenjaka ali samo jajčne lupine, ker sta rumenjaki in jajčna lupina medsebojno povezana in se ne moreta pojaviti ločeno, se tudi mentalni in fizični procesi ne morejo pojaviti ločeno, saj so medsebojno odvisni – če ni mentalnih procesov, tudi ni fizičnih procesov, oboji se namreč lahko pojavijo le hkrati. Tako se (ti procesi) pojavljajo že dolgo časa.«

»Pametni ste, prečastiti Nāgasena.«

»Vprašanje o začetnem razmišljanju« (2.38)²⁵

»Prečastiti Nāgasena, kaj pa je značilno za začetno razmišljanje (*vitakka*)?«

»Za začetno razmišljanje je značilno, da se misli usmerijo k predmetu zaznave in se z njim združijo.«

»Razložite mi na primeru.«

»Tako kot pripravi tesar dobro obdelan kos lesa in ga spoji z drugim kosom, se tudi pri začetnem razmišljanju misli usmerijo k predmetu zaznave in se z njim združijo.«

»Pametni ste, prečastiti Nagasena.«

»Vprašanje o poglobljenem razmišljanju« (2.39)²⁶

»Prečastiti Nāgasena, kaj pa je značilno za poglobljeno razmišljanje (*vicāra*) ?«

»Poglobljeno razmišljanje neprestano preudarja.«

»Razložite mi na primeru.«

»Če udarimo po bronastem gongu, potem še dolgo časa odmeva in zveni. Udarec na gong je podoben začetnemu razmišljanju, odmev pa je kot poglobljeno razmišljanje.«

»Pametni ste, prečastiti Nāgasena.«

»Vprašanje o tem, kdaj je treba vložiti napore« (3.3)²⁷

Kralj je rekel:

»Prečastiti Nāgasena, rekli ste (da ste zapustili posvetno življenje zato), da bi ta neprijetnost (*dukkha*) izginila in da se nobena druga ne bi več pojavila.«

»S tem namenom smo zapustili posvetno življenje, veličanstvo.«

25 Prav tam, 75.

26 Prav tam.

27 Prav tam, 80–81.

»Zakaj pa bi morali predhodno vložiti napore? Ali ni že dovolj, če se vztrajno trudimo takrat, ko pride čas za to?«

Stari menih (*thera*) je rekel:

»Če se vztrajno trudimo le takrat, ko pride čas za to, ne moremo ničesar opraviti, veličanstvo, napore je treba vložiti že predhodno. Le taki napori so koristni.«

»Razložite mi na primeru.«

»Ali takrat, ko ste žejni in bi radi pili vodo, ukažete, naj vam izkopljejo vodnjak ali ribnik, da bi prišli do vode?«

»Ne, prečastiti.«

»Natanko tako, veličanstvo, tudi ne moremo ničesar doseči, če se trudimo le takrat, ko pride čas za to. Napore je treba vložiti že predhodno, le taki napori so koristni.«

»Povejte mi še kakšen primer.«

»Ali takrat, ko ste lačni in bi radi jedli riž, ukažete, naj vam zorjejo polja, posadijo riž in pripeljejo zrnje?«

»Ne, prečastiti.«

»Natanko tako, veličanstvo, tudi ne moremo ničesar doseči, če se trudimo le takrat, ko pride čas za to. Napore je treba vložiti že predhodno, le taki napori so koristni.«

»Povejte mi še kakšen primer.«

»Ali takrat, ko ste sredi bitke, ukažete, naj izkopljejo jarke, postavijo utrdbe, zgradijo mestno obzidje in stražne stolpe? Ali se takrat učite lokostrelstva in mečevanja ter bojevanja s sloni, konji in bojnimi vozovi?«

»Ne, prečastiti.«

»Natančno tako, veličanstvo, tudi ne moremo ničesar doseči, če se trudimo le takrat, ko pride čas za to. Napore je treba vložiti že predhodno, le taki napori so koristni. In tudi Gospod, veličanstvo, je rekel takole:

Modrec, ki predhodno stori vse tisto,

kar misli, da je zanj koristno,

se vztrajno trudi brez zmedenih misli.

Kdor zapusti resnico (*dhamma*) in živi z neresnico,

je kot kočijaž, ki zapusti dobro znano cesto

in si na slabi stranski poti zlomi os –

tak neumnež je ves žalosten, ko sreča smrt,

poln je skrbi – kot kočijaž, ki si je zlomil os.«

»Pametni ste, prečastiti Nāgasena.«

»Vprašanje o nibbāni« (3.6)²⁸

Kralj je rekel:

»Prečastiti Nāgasena, ali je *nibbāna* prenehanje (karmičnega nastajanja – *nirodha*)?«

»Da, veličanstvo, *nibbāna* je prenehanje (karmičnega nastajanja).«

»Kako pa je to, prečastiti, da je *nibbāna* prenehanje (karmičnega nastajanja)?«

»Vse tiste neumne ljudi, veličanstvo, ki so navezani na notranje in zunanje osnove čutne zaznave (*āyatana*) in se (ob teh zaznavah) veselijo in radostijo, odnese tok (zaznav) in se ne morejo v celoti osvoboditi rojstva, starosti, smrti, žalosti, joka, fizičnih in mentalnih bolečin ter obupa, ne morejo se v celoti osvoboditi (različnih) neprijetnosti bivanja (*dukkha*). Moder učenec plemenitih (*ariyasā-vaka*) pa ni navezan na notranje in zunanje osnove čutne zaznave, jih ne sprejme in se jih ne veseli. In ker jih ne sprejme in od njih ni odvisen, se želje (*taṇhā*) ne morejo pojaviti; ko prenehajo želje, preneha tudi navezanost (*upādāna*); ko preneha navezanost, preneha (karmično) nastajanje (*bhava*); ko preneha (karmično) nastajanje, ni več rojstva (*jāti*); če ni rojstva, pa tudi ni starosti, smrti, žalosti, joka, fizičnih in mentalnih bolečin ter obupa. Tako preneha vsa ta množica neprijetnosti (*dukkhakkhandha*). Zato je *nibbāna* prenehanje (karmičnega nastajanja), veličanstvo.«

»Pametni ste, prečastiti Nāgasena.«

»Ali lahko vsi dosežejo nibbano?« (3.7)²⁹

Kralj je rekel:

»Prečastiti Nāgasena, ali lahko vsi dosežejo *nibbāno*?«

»Ne, veličanstvo, vsi ne morejo doseči *nibbāne*. *Nibbāno* lahko dosežejo le tisti, ki gredo po pravi poti in spoznajo stvari, ki jih je treba spoznati, dojamejo stvari, ki jih je treba dojeti, zapustijo stvari, ki jih je treba zapustiti, razvijejo stvari, ki jih je treba razviti, in izkusijo stvari, ki jih je treba izkusiti.«

»Pametni ste, prečastiti Nāgasena.«

28 Prav tam, 83–84.

29 Prav tam, 84.

»Vprašanje o Buddhi« (3.9)³⁰

Kralj je rekel:

»Prečastiti Nāgasena, ali ste vi videli Buddho ?«

»Ne, veličanstvo.«

»Potem pa so gotovo vaši učitelji videli Buddho ?«

»Ne, veličanstvo.«

»Če je tako, prečastiti, potem pa Buddhē sploh ni.«

»Veličanstvo, ali ste videli reko Ūhā, ki teče v Himalaji?«

»Ne, prečastiti.«

»Ali jo je morda videl vaš oče?«

»Ne, prečastiti.«

»Potem pa reke Ūhā sploh ni, veličanstvo.«

»Reka Ūhā obstaja, prečastiti. Čeprav reke Ūhā nisva videla niti jaz niti moj oče, ta reka vseeno obstaja.«

»Natanko tako obstaja tudi Gospod (*bhagavā*), veličanstvo. Čeprav ga nismo videli niti jaz niti moji učitelji, pa Gospod vseeno obstaja.«

»Pametni ste, prečastiti Nāgasena.«

»Vprašanje o tem, kje je Buddha« (3.18)³¹

Kralj je rekel:

»Prečastiti Nāgasena, ali Buddha obstaja?«

»Da, veličanstvo, Gospod (*bhagavā*) obstaja.«

»Prečastiti Nāgasena, ali lahko pokažemo, kje se Buddha točno nahaja?«

»Gospod je popolnoma ugasnil, veličanstvo, dosegel je tisti element *nibbāne* (*nibbānadhātu*), kjer ni več nobene navezanosti (*upadhi*) na (nadaljnje) življenje. Zato ne moremo točno pokazati, kje se Gospod nahaja.«

»Razložite mi na primeru.«

»Kaj mislite, veličanstvo, ali lahko pokažemo plamen velikega ognja, ki je ugasnil? Ali lahko povemo, kje se ta plamen točno nahaja?«

»Ne, prečastiti, ta plamen je ugasnil in izginil.«

»Natanko tako, veličanstvo, je tudi Gospod ugasnil in odšel; dosegel je tisti element *nibbāne*, kjer ni več nobene navezanosti na (nadaljnje) življenje. Zato ne

30 Prav tam, 85.

31 Prav tam, 89–90.

moremo točno pokazati, kje se Gospod nahaja, lahko pa ga opišemo s pomočjo nauka (*dhamma*), ki ga je učil.«

»Pametni ste, prečastiti Nagasena.«

Veliki govor o štirih načinih pravilne pozornosti (*Mahāsatipaṭṭhānasutta*)

Iz tretjega poglavja »Opazovanje prave narave zaznav« (pal. *cittānupasanā*)³²

In kako, učenci, opazuje učenec zaznave kot zaznave?

Ko zaznavo spremljajo želje, učenec ve, da zaznavo spremljajo želje. Ko je zaznava brez želje, ve, da je brez želja.

Ko zaznavo spremlja jeza, učenec ve, da jo spremlja jeza. Ko je zaznava brez jeze, ve, da je brez jeze.

Ko zaznavo spremlja zmeda, učenec ve, da jo spremlja zmeda. Ko zaznava ni zmedena, ve, da ni zmedena.

Ko je zaznava nejasna, učenec ve, da je nejasna. Ko je zaznava raztresena, ve, da je raztresena.

Ko je zaznava razvita, učenec ve, da je razvita. Ko zaznava ni razvita, ve, da ni razvita.

Ko je zaznava popolna, učenec ve, da je popolna. Ko zaznava ni popolna, ve, da ni popolna.

Ko je zaznava zbrana, učenec ve, da je zaznava zbrana. Ko zaznava ni zbrana, ve, da ni zbrana.

Ko je zaznava svobodna, učenec ve, da je zaznava svobodna. Ko zaznava ni svobodna, ve, da ni svobodna.

Tako opazuje učenec različne zaznave pri sebi, pri drugih ali pa pri sebi in pri drugih. Ko razvije zbranost, opazuje poleg zaznav samih tudi vzroke, zaradi katerih zaznave nastanejo, in vzroke, zaradi katerih zaznave izginejo, ali pa oboje – vzroke za njihovo nastajanje in izginjanje. Jasno se zaveda, da obstajajo (pri opazovanju zaznav) samo različne zaznave, in na ta način pogloblja razumevanje in pozornost. Pri tem živi neodvisno in se ne naveže na nič na svetu.

Tako, učenci, opazuje učenec različne zaznave.

32 Prevod Primož Pečenko. Prevod je objavljen v: *Pot pozornosti: osnove budistične meditacije*, 228–229. Ljubljana: Založba Eno, 2014.